

ΜΕΛΕΤΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Επιμέλεια: Γιάννης Οργανόπουλος, δάσκαλος, *πρώην Υπεύθυνος Π.Ε. Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας*

Η Μελέτη μιας συγκεκριμένης Περίπτωσης (*case study*) αφορά ουσιαστικά την «αφήγηση μιας ιστορίας που εμπεριέχει ένα εκπαιδευτικό μήνυμα». Η αφήγηση ιστοριών έκανε την εμφάνισή της, ως εκπαιδευτικό μέσο, πριν από 100 χρόνια, στις νομικές και οικονομικές σχολές του Πανεπιστημίου του Harvard. Η διεργασία της αφορούσε ανάλυση ρεαλιστικών ιστοριών για να κριθούν αυτές ως παραδείγματα καλής ή κακής πρακτικής. Έχει πολλά παραπλήσια ή και κοινά στοιχεία με τη «Μάθηση μέσω επίλυσης προβλημάτων» (Problem – Based Learning – PBL), η οποία εφαρμόστηκε τη δεκαετία του 1970, αρχικά στο Πανεπιστήμιο McMaster του Καναδά (Μπλιώνης, 2009:124, 158).

Η Μελέτη Περίπτωσης αποτελεί μια μορφή σύνθετης πρακτικής άσκησης, κατά την οποία ένα πραγματικό (κατά προτίμηση) ή υποθετικό παράδειγμα, που αντανάκλα μια ευρύτερη κατάσταση, παρουσιάζεται στους μαθητές με σκοπό να αναλυθεί σε βάθος και να διερευνηθούν είτε οι πιθανές λύσεις στα προβλήματα που αναδύονται είτε οι παράγοντες που δημιούργησαν τη συγκεκριμένη περίπτωση. Επίσης, συζητούνται οι πιθανότητες για άλλου είδους πορεία των πραγμάτων και για ανάληψη κάποιας δράσης. Μπορεί να εξυπηρετήσει την εμπέδωση κάποιων θεωρητικών γνώσεων που αποκτήθηκαν από τους μαθητές και την υποκίνηση και την *ευρετική πορεία* προς τη μάθηση (Γεωργόπουλος & Τσαλίκη, 2002:70 * Μαυρίκης, 2007:130).

Επομένως, μπορεί να αξιοποιηθεί σε ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και ως ερέθισμα για την ενασχόληση των παιδιών με κάποιο συγκεκριμένο θέμα και ως μέσο για την ανάδειξη και ανάλυση επιμέρους ζητημάτων – θεμάτων.

Η εφαρμογή της λειτουργεί προς την κατεύθυνση της ανάδειξης των συγκρούσεων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, οδηγεί σε συγκρίσεις, σε ιεράρχηση προτεραιοτήτων και ωθεί στη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Καλλιεργεί θετική στάση απέναντι στη συλλογική εργασία, ανοχή απέναντι στις άλλες απόψεις και ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των απόψεων αυτών. Καλλιεργεί θετική στάση απέναντι στην ανάληψη δράσης για την εφαρμογή ειλημμένων αποφάσεων. Αναπτύσσει τις ερευνητικές δεξιότητες των παιδιών και καλλιεργεί τις δυνατότητές τους να προβλέπουν την εξέλιξη διαφόρων καταστάσεων (Γεωργόπουλος & Τσαλίκη, 2002:70,71)

Επίσης, η τεχνική αυτή μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές (Μαυρίκης, 2007:130):

- να γνωρίσουν τον τρόπο αξιοποίησης – εφαρμογής των γνώσεων που αποκτούν,
- να αποδεχτούν κάποια θεωρία ή κάποια πρακτική, γνωρίζοντας τον τρόπο εφαρμογής της,
- να αντιληφθούν τις δυσμενείς συνέπειες λανθασμένων ενεργειών ή εκτιμήσεων,
- να συνειδητοποιήσουν τα κριτήρια για τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων.

Κατά συνέπεια, προάγει τόσο την κριτική (συγκλίνουσα) σκέψη, όσο και τη δημιουργική (αποκλίνουσα) σκέψη¹.

¹ «Ως *συγκλίνουσα σκέψη* ορίζεται εκείνο το είδος σκέψης, που εκφράζει τις καθιερωμένες διαδικασίες και απόψεις για την εξεύρεση της λύσης ενός προβλήματος. Στηρίζεται στην κριτική ανάλυση και αξιολόγηση του εισερχόμενου υλικού με βάση τους κανόνες της λογικής. Αν και μπορούμε να δημιουργήσουμε πολλούς συνδυασμούς και σχέσεις με το εισερχόμενο υλικό, το παραγόμενο προϊόν υπακούει σε μια κοινά αποδεκτή λογική λύση. Ως *αποκλίνουσα σκέψη* ορίζεται εκείνο το είδος της σκέψης, όπου πρωτότυπες ιδέες και μέθοδοι χρησιμοποιούνται από το άτομο για να διαμορφώσει εναλλακτικές προτάσεις, που ξεφεύγουν από τα καθιερωμένα νοητικά σχήματα και από τις δεδομένες θεωρήσεις της πραγματικότητας.

[...] η συγκλίνουσα σκέψη συναρτάται με την κριτική σκέψη, ενώ η αποκλίνουσα με τη δημιουργική σκέψη» (Τσακίρη & Καπετανίδου, 2007: 97)

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ:

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει μια περίπτωση, όσο το δυνατόν πιο κοντά στην πραγματικότητα και συμβατή με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στην άσκηση.

Παρουσιάζεται η περίπτωση για μελέτη στους μαθητές. Αν θεωρείται αναγκαίο, παρουσιάζεται και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η περίπτωση (π.χ. ιστορική αναδρομή, σημερινή κατάσταση, ...). Επίσης, η περίπτωση για μελέτη, ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα επιτόπιας παρατήρησης από τα παιδιά των ζητημάτων στα οποία αναφέρεται. Η παρουσίασή της μπορεί να γίνεται προφορικά, με γραπτό κείμενο, με βιντεοταινία, με προβολή φωτογραφιών ή και με συνδυαστική αξιοποίηση κάποιων από τις μορφές αυτές.

Δίνονται στους μαθητές διευκρινίσεις για το σκοπό της μελέτης της συγκεκριμένης περίπτωσης και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Δίνονται σαφείς οδηγίες για την επεξεργασία των ζητημάτων και ερωτήσεις «ανοικτού τύπου».

Ορίζεται η διάρκεια της δραστηριότητας.

Οι μαθητές εκτελούν τη δραστηριότητα, σε ομάδες εργασίας, ώστε να υπάρχει αλληλεπίδραση. Χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που δίνονται στην περιγραφή της περίπτωσης, όπως και τις γνώσεις και εμπειρίες τους, προσπαθούν να την αναλύσουν και να καταλήξουν σε συμπεράσματα και προτάσεις.

Ο εκπρόσωπος ή οι εκπρόσωποι της κάθε ομάδας παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της εργασίας τους, την πορεία που ακολούθησαν, τις δυσκολίες που είχαν, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις τους.

Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού γίνεται συζήτηση, που οδηγεί στη σύνθεση των βασικών σημείων που παρουσιάστηκαν από τους μαθητές, σε συμπληρωματικές παρατηρήσεις, στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων και σε ενδεχόμενες προτάσεις για δράσεις από τη μεριά των μαθητών.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

Η περίπτωση για μελέτη να είναι πραγματική (ή όσο το δυνατόν πιο κοντά στην πραγματικότητα) και να περιγράφει «κοντινές» προς τα παιδιά καταστάσεις οι οποίες σχετίζονται με τα βιώματά τους.

Να περιγράφει τα προς μελέτη – ανάλυση ζητήματα και να καθορίζει τα ζητούμενα από τους μαθητές με ακρίβεια και σαφήνεια.

Να είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να προκαλεί το μεγαλύτερο δυνατό ενδιαφέρον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Γεωργόπουλος, Α., Τσαλίκη, Ε., (2002), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Αρχές – Φιλοσοφία – Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*, σελ. 69-71. Αθήνα, Gutenberg.

Μπλιώνης, Γ., (2009), *Στα μονοπάτια της Π.Ε.*, σελ. 124-126. Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος.

Μαυρίκης, Γ., (2007), «Τεχνικές για την ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης II», στο Κουλαϊδής, Β., (επιμ.) *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής – Δημιουργικής Σκέψης, (Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)*, σελ. 121-142. Αθήνα, Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.). Διαθέσιμο στο http://www.oepk.gr/downloads_gr.html

Τσακίρη, Α., Καπετανίδου, Μ., (2007), «Τεχνικές για την ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης Ι», στο Κουλαϊδής, Β., (επιμ.) *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής – Δημιουργικής Σκέψης, (Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)*, σελ. 95-119. Αθήνα, Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.). Διαθέσιμο στο http://www.oepk.gr/downloads_gr.html

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΗ

- Ο Δήμος Κατερίνης τα τελευταία χρόνια υλοποιεί ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης υλικών **(γυαλιού – χαρτιού – πλαστικού – αλουμινίου – σίδηρου)**. Για το σκοπό αυτό ενημέρωσε με πολλούς τρόπους τους δημότες (με ενημερωτικά φυλλάδια, ανακοινώσεις στις εφημερίδες και στη τηλεόραση). Οι δημότες ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Η διαδικασία της συλλογής των ανακυκλώσιμων υλικών είναι σχετικά απλή. Έχουν τοποθετηθεί σε κεντρικά σημεία σε κάθε γειτονιά **μπλε κάδοι συλλογής των ανακυκλώσιμων υλικών**. Σε κάθε σπίτι η οικογένεια «μαζεύει» τα υλικά συσκευασίας που έχει για «πέταμα» και είναι φτιαγμένα από χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο και σίδηρο. Όλα μαζί τα τοποθετεί στον μπλε κάδο. Από εκεί και πέρα, **η συνέχεια ανήκει στο Δήμο Κατερίνης**. Μεταφέρονται σε κάποιο χώρο συγκέντρωσης, όπου γίνεται ο διαχωρισμός τους στα τέσσερα παραπάνω είδη υλικού. **Στη συνέχεια, προωθούνται σε μονάδες επεξεργασίας του κάθε υλικού, οι οποίες δεν βρίσκονται στην πόλη μας.**

- Ο Δήμος Κατερίνης συμμετέχει από φέτος και σε ένα άλλο πρόγραμμα, που γίνεται και αυτό σε πανελλήνια εμβέλεια. Πρόκειται για το πρόγραμμα συλλογής και ανακύκλωσης **μικρών και μεγάλων ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών**. Ο κάθε δημότης που έχει κάποια παλιά συσκευή που δεν χρησιμοποιεί πλέον, καλεί την υπηρεσία του δήμου και έρχεται και την παραλαμβάνει από το σπίτι του. **Στη συνέχεια, οι συσκευές, με ευθύνη του Δήμου μεταφέρονται σε μονάδες επεξεργασίας**, που βρίσκονται σε διάφορα κεντρικά μέρη της Ελλάδας.

- Επιπλέον, πρόκειται να συμμετάσχει και σε ένα πρόγραμμα **ανακύκλωσης μπάζων, που προέρχονται από κατεδαφίσεις οικοδομών**.

- Ο Δημήτρης, κάτοικος Κατερίνης, φροντίζει να αγοράζει προϊόντα, των οποίων οι συσκευασίες **δεν πίνουν μεγάλο όγκο και είναι ανακυκλώσιμες**. Θεωρεί ωφέλιμη την ανακύκλωση. Επίσης, θεωρεί **απαραίτητη τη μείωση των απορριμμάτων** σε κάθε οικογένεια. Ο Γιάννης, γείτονας του Δημήτρη, θεωρεί ότι **η ανακύκλωση δε χρειάζεται. Καταναλώνει πάρα πολλά προϊόντα και πετάει όλα μαζί τα σκουπίδια** του, χωρίς να τα ξεχωρίζει σε ανακυκλώσιμα και μη ανακυκλώσιμα.

Ενδεικτικοί στόχοι:

Ο μαθητής/τρια

1. Να αναφέρει συνήθη οικιακά μικρά και μεγάλα απορρίμματα και τα κύρια υλικά σύστασή τους.
2. Να υποθέτει, να προβλέπει, να αντιλαμβάνεται και να διατυπώνει προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από την αλόγιστη διάθεση και τη μη σωστή διαχείριση των μικρών οικιακών απορριμμάτων (όπως συσκευασιών, μικρών ηλεκτρικών & ηλεκτρονικών συσκευών, ...) και των μεγάλων οικιακών απορριμμάτων (όπως επίπλων, μεγάλων ηλεκτρικών & ηλεκτρονικών συσκευών, μπάζων, ...) στο περιβάλλον.
3. Να μπορεί να αναφέρει τα πλεονεκτήματα της χρήσης των κάδων.

4. Να ευαισθητοποιηθεί να μην πετά σκουπίδια οπουδήποτε.
5. Να προτείνει τρόπους μείωσης των απορριμμάτων, που συνδέονται με την αλλαγή των ατομικών καταναλωτικών συνηθειών.
6. Να συγκροτεί και να εκφράζει απόψεις με βάση κάποια κριτήρια και επιχειρήματα.
7. Να εξασκήσει τα talέντα του συμβάλλοντας στην ευαισθητοποίηση των ανθρώπων για τα απορρίμματα.
8. Να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες και δράσεις.

Ενδεικτικές οδηγίες και ερωτήματα για τους μαθητές σε σχέση με τους στόχους:

1. Καταγράψτε ξεχωριστά συσκευασίες από χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο ή σίδηρο που χρησιμοποιείτε εσείς και η οικογένειά σας, στο σπίτι και στο σχολείο.
2. Μελετήστε το ενημερωτικό φυλλάδιο του προγράμματος για την ανακύκλωση ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών και καταγράψτε ποιες ηλεκτρικές και ποιες ηλεκτρονικές συσκευές μπορούμε να στείλουμε για ανακύκλωση.
3. Καταγράψτε μεγάλα αντικείμενα του σπιτιού και του σχολείου, που κάποια στιγμή ίσως χρειαστεί να αντικατασταθούν.
4. Μέχρι τώρα, πού νομίζετε ότι καταλήγουν:
  - α) τα μεγάλα αντικείμενα που δεν χρησιμοποιούμε πλέον (όπως ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, έπιπλα, στρώματα κ.α.)
  - β) μπάζα που δημιουργούνται από διάφορες εργασίες επισκευής και συντήρησης ή κατεδάφισης κτιρίων;
5. Κατά τη γνώμη σας, η κατάληξη αυτών των μεγάλων αντικειμένων δημιουργεί προβλήματα στο περιβάλλον; Αν ναι, αναφέρετε ποια είναι αυτά τα προβλήματα
6. Ποια διαδρομή ακολουθούν τα ανακυκλώσιμα απορρίμματα (χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο, σίδηρο) από τη στιγμή που τοποθετούνται:
  - α) στον κάδο ανακύκλωσης (μπλε κάδος);
  - β) στον κάδο για τα απλά απορρίμματα (πράσινος κάδος);Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι συνέπειες στην περίπτωση (α);
Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι συνέπειες στην περίπτωση (β);
7. Τι νομίζεις ότι μπορούμε να κάνουμε όλοι μας ως καταναλωτές, ώστε να παράγουμε όσο το δυνατόν λιγότερες συσκευασίες;
8. Η τελευταία παράγραφος του κειμένου που μελετήσατε, αναφέρεται στις απόψεις δύο κατοίκων της πόλης μας, του Δημήτρη και του Γιάννη, για τα απορρίμματα και τη διαχείρισή τους. Κατά τη γνώμη σας, ποιος έχει τη σωστότερη άποψη σε σχέση με την εξοικονόμηση φυσικών πόρων, την προστασία της υγείας και γενικότερα την προστασία του περιβάλλοντος; Αιτιολογείστε την άποψή σας.
9. Ποια ή ποιες δράσεις θα μπορούσατε να κάνετε ως περιβαλλοντική ομάδα για να ευαισθητοποιήσετε και να ενημερώσετε τους μαθητές του σχολείου σας και τους γονείς τους
α) για την αξία της μείωσης των απορριμμάτων που παράγουμε και β) για την αξία της ανακύκλωσης;